

UL A ÓL A DIÁK?

akivel „nem lehet packázni”, aki, ha kell, odacsap, fület húz, míg mások mondjuk kiabálással, verbális agresszióval igyekeznek a fegyelmet megalapozni.

Jelentős váltás

Kádár Annamária pszichológus, aki nap mint nap pedagógusok képzésében vesz részt, úgy véli, sok minden változott az utóbbi időben, ami az iskolai oktatást, fegyelmezést illeti, de a pedagógusok által alkalmazott testi fenytésnek bizony megvannak a történelmi okai. „Az ókorban a vesszőzés, korbácsolás, hidegvízbe belemártás, pálcával való fenytés, egyes területeken akár éheztetés is elfogadott volt, később a körmös, nyakleves, sarokba állítás, kukoricára térdepeltetés volt a fegyelmezés eszköze. Időközben tudományos kutatások is rámutattak arra, hogy a félelemkeltés miatti fizikai erőszaknak ugyan van visszatartó ereje, de ez egy külső kényszer eredménye, és nem a gyermek saját döntése. Hosszú távon a bántalmazás negatívan hat az iskolai teljesítményre, és azt az üzenetet közvetíti, hogy a fizikai

erőszak elfogadható a gyenge, védtelen személyekkel szemben” – magyarázza Kádár Annamária. Hozzáteszi, jelentős váltás történt abban a tekintetben, hogyan reagálunk a normaszegésre. A büntető szemlélet a pedagógus magas kontrollját és a támogatás alacsony fokát jelenti. A megengedő szemléletre jellemző, hogy a pedagógus nem alakít ki a gyerekek számára határozott kereteket, és megbocsátja, elnézi a helytelen magatartást. Az elhanyagoló magatartás keretében a pedagógusok teljesen magukra hagyják a gyerekeket. Ma már azonban a helyreállító szemlélet elfogadott, hogy a pedagógusok egyszerre alkalmaznak magas kontrollt és támogatást, a helytelen viselkedést elutasítják.

A sarokba szorított pedagógus

Az osztálytermi rend alapvető feltelete a tanár és a diákok közt fennálló tiszteletteljes, jó kapcsolat és a jól szervezett osztálytermi munka. Kádár Annamária szerint a pedagógus egészen addig szabadon mérlegelheti, hogy milyen módszerrel fegyelmez, amíg az nem sérti a gyere-

rek alapvető jogait, személyiségét, emberi méltóságát. A tanuló ugyanis semmiképpen nem vehető alá testi fenytésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bántalmazásnak. Egy pedagógus semmilyen körülmények között nem válhat annyira indulatosná, megdöglatlaná, hogy tettlegességgel – de akár ide sorolhatnánk a verbális agressziót is – éljen egy diákkal szemben. Hogy mégis miért fordul elő, hogy tanár bántalmaz diákokat? A szakember szerint a pedagógust ilyenkor az eszköztelenség jellemzi, konfliktus esetén tehetetlennek érzi magát, és a sarokba szorítottak tipikus magatartásformájával reagál, vagyis erőszakkal.

S hogy miért nem jó a fizikai erőszak? A pedagógusok képzésében dolgozó szakember sokáig sorolja az okokat. „A fizikai büntetés szégyent vált ki a tanulóban, a szégyenérzet pedig negatívan hat a diák személyiségfejlődésére, rombolja a büntető pedagógussal való kapcsolatát is. A magyarázat és feszültségvezetés nélküli súlyos büntetés a legkárosabb, mert egy negatív spirált indít el, a diák egyre kevésbé akar majd megfelelni a tanári elvárásoknak. Az igazságtalan bántalmazás minden formája önértékelési problémákat okozhat a gyerekekben és a pedagógusban egyaránt” – fogalmaz Kádár Annamária. A legfőbb indok azonban éppen az, hogy a gyerek a verésből csak azt tanulja meg, hogy neki is testi fölényrel, verekedéssel kell „megoldania” a konfliktusokat. „Abban a pedagógusban, aki visszasírja azt az időt, amikor nyugodt szívvel adhatott egy nyaklevest, olyan mélyen gyökereznek az alá- és fölérendeltség, a büntetésmegtorlás eszméi, hogy szinte csak csodaként könyveli el, hogy mindezek ellenére is működnek más technikák a fegyelmezésben” – mutat rá Kádár Annamária.

Nem pofátlanabbak, inkább merészebbek

A szakember úgy véli, a közhiedelemmel ellentétben egyáltalán nem eszköztelének a mai pedagógusok, csak ez az eszközrendszer kevésbé látványos.

”

„A közhiedelemmel ellentétben egyáltalán nem vagyunk eszköztelének pedagógusként, csak ez az eszközrendszer kevésbé látványos.”

KÁDÁR ANNAMÁRIA
PSZICHOLÓGUS

és pszichológiai fogásokat alkalmazhat egy mai tanító, tanár. „Nem nevezném pofátlanabbnak a mai diákokat, inkább merészebbek, bátran megmondják a véleményüket, kritikusabbak. Nehezebb fegyelmezni és lekötöni a figyelmüket olyan szempontból, hogy a frontális oktatási módszerek már nem működnek. Élménypedagógiai módszerekkel érdemes tanítani, folyamatosan tevékenykednie kellene a diáknak, kihívások elé kell állítani, játékosítani kell a feladatokat, fenntartani az érdeklődését, kíváncsiságát” – sorolja Kádár Annamária.

A történelmi hagyományokból is gyökerező büntető szemléletet a pszichológus szerint a helyreállító szemléletnek kell felváltania. A resztoratív, más néven helyreállító vagy jóvátételi szemlélet az amerikai navajo indiánok és az újzélandi maorok hagyományára épül, akik a normaszegő személyt nem büntették és nem zárták ki a problémamegoldásból, hanem vele együtt közösen dolgozták fel a sérelmeiket. Arra bátorítják a kárt okozó személyt, hogy aktívan vállaljon felelősséget tettéért, és ajánljon fel a sérelmet szenvedett személyek számára valamilyen jóvátételt. „Az iskolában ez a szemlélet úgy honosodott meg, hogy a pedagógusok nem döntenek a gyermek feje fölött, hanem közösen oldják meg a problémákat, úgy, hogy közben az érintett diák érzelmi támogatásban részesül. Ha valaki rosszat tesz, jóvá kell tennie azt. A büntető szemléletre jellemző kérdések – Ki tette? Mit érdemel? – helyett ilyen kérdéseket tehetünk fel: Mi történt? Kit érintett az eset? Hogyan érintette? Mire lenne szükség, hogy a dolgok rendbe jöjjenek? Ezek a kérdések arra mutatnak rá, hogy a tettet ítéljük el, nem azt az embert, aki elkövette, és hogy a helytelen cselekedeteket gyakran jóvá lehet és jóvá is kell tenni” – magyarázza Kádár Annamária. Hozzáteszi: amennyiben a gyerekekkel együtt állítunk fel szabályokat, és azokat elfogadjuk, kihelyezzük, jól látható helyre, a diákok egy idő után már egymást figyelmeztetik azok betartására: „Te is elfogadtad, akkor tartsd is be!”

BÚS ILDIKÓ, SZÁSZ CS. EMESE

A gyerek a verésből csak azt tanulja meg, hogy neki is testi fölényrel kell „megoldania” a konfliktusokat

FOTÓK: 123RF